
V SESJA NAUKOWA Z CYKLU „ZIEMIAŃSTWO NA LUBELSZCZYŃNIE”

Praca i życie codzienne w majątku ziemiańskim, Kozłówka 12-14 października 2011 r.

W jesiennych pejzażach Lubelszczyzny już od jedenastu lat, spotykają się uczestnicy ziemiańskich sesji naukowych, cyklicznie organizowanych przez Muzeum Zamoyskich w Kozłowie. Na mapie wielu ośrodków naukowych podejmujących tematykę ziemiańską, Kozłówka zajmuje miejsce szczególne. Wynika to z kilku powodów. Po pierwsze, Muzeum jako jedna z pierwszych instytucji tego typu, podjęło i zrealizowało w praktyce ideę integracji środowisk naukowych i ziemiańskich, zainteresowanych prowadzeniem badań nad przeszłością tej grupy społecznej. Po drugie, odegrało istotną rolę w rozprzestrzenianiu owej idei wśród innych placówek muzealnych. Po trzecie, organizując cykl konferencji pod hasłem „Ziemiań-

stwo na Lubelszczyźnie”, z jednej strony przyczyniło się do nadania im charakteru sesji regionalnych; z drugiej natomiast, nie tracąc z pola widzenia owej lokalnej, lubelskiej perspektywy i walorów regionalistyki, jednocześnie poszerzano obszar zainteresowań badawczych, obejmując nimi ogół społeczności ziemiańskiej. Oczywiście wszystkie zasygnalizowane dokonania kozłowieckiego Muzeum, nie byłyby możliwe do osiągnięcia bez wsparcia ze strony szerokiego kręgu osób z nim współpracujących. Należy też dodać, że naukowo-popularyzatorska działalność Muzeum wpisywała się w szeroki, lubelski oraz ogólnopolski nurt interdyscyplinarnych badań poświęconych ziemiaństwu.

Kolejne konferencje organizowane w zabytkowych murach pałacu Zamoyskich, zaowocowały serią cy-

klicznie wydawanych tomów zbiorowych studiów, w ramach których opublikowano dotąd ponad 150 artykułów, rozpraw, szkiców i wspomnień. Wydawnictwa owe bardzo starannie opracowane merytorycznie i edytorsko, cieszyły się żywym zainteresowaniem czytelników, którym prezentowane były także za pośrednictwem „Wiadomości Ziemiańskich”, zamieszczających recenzje autorstwa dr Marka Łosia. Publikacje książkowe wydane pod auspicjami Muzeum, stanowią nie tylko godną uznania wizytówkę jego działalności, ale również obrazują ewolucję charakteru kozłowieckich sesji, zyskujących z czasem ogólnopolską renomę i rangę.

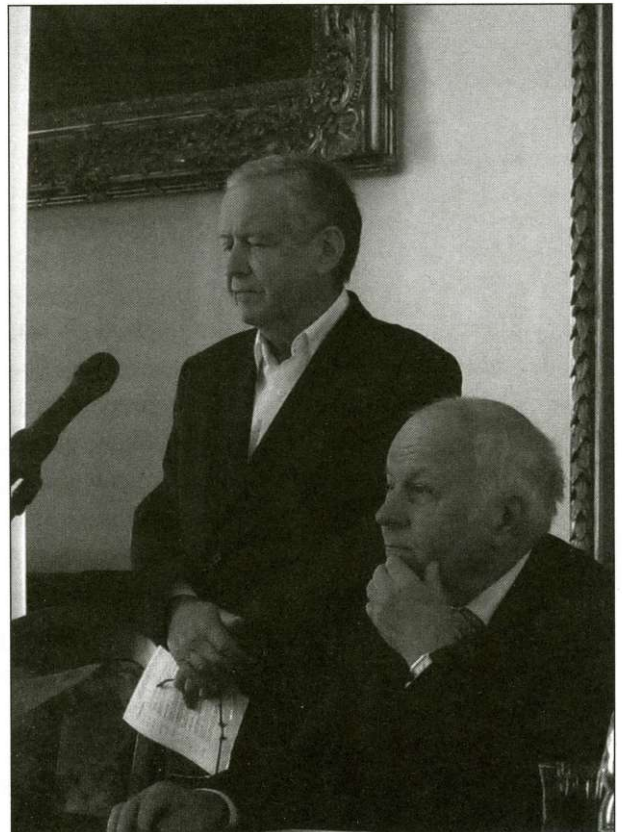
Taki też, ogólnopolski zasięg posiadała piąta konferencja zorganizowana w dniach 12-14 października 2011 roku. Podczas trzydniowych obrad tym razem wygłoszono 35 referatów i komunikatów, których tematyka skupiona była wokół przewodniego motywu sesji zatytułowanej Praca i życie codzienne w majątku ziemiańskim. Zgodnie z tradycją spotkań w Kozłowiec, konferencja miała interdyscyplinarny charakter i zgromadziła prelegentów reprezentujących kilka ośrodków akademickich oraz naukowych (Lublin, Warszawa, Kraków, Łódź, Kielce, Pułtusk), instytucje muzealne i kulturalne. Ponadto w obradach uczestniczyło szereg osób z terenu całego kraju, którym bliska była problematyka sesji. W porównaniu z wcześniejszymi spotkaniami, mniej jednak liczne było grono osób legitymujących się ziemiańskim pochodzeniem i związanych z tym środowiskiem osobistymi wspomnieniami – zegar czasu nie oszczędza żadnej generacji.

Obrady sesji otworzył Dyrektor Muzeum Zamojskich – Krzysztof Kornacki, od czasu pierwszych konferencji zaangażowany w kozłowieckie inicjatywy i serdecznie goszczący uczestników kolejnych spotkań. W swoim wystąpieniu, w imieniu gospodarzy powitał prelegentów i gości, a także zaprezentował osiągnięcia kierowanej przez siebie placówki muzealnej. Po tym wprowadzeniu rozpoczęła się naukowa część sesji. Jej tematyka korespondowała z cyklem dotychczasowych konferencji i publikacji, w których wątki dotyczące życia codziennego pojawiały się w wielu kontekstach. Pojemny termin „życie codzienne” mieści w sobie również kompleks spraw związanych z obszarem pracy wykonywanej zarówno w obrębie majątku będącego przedsiębiorstwem rolnym, jak i dworu – stanowiącego siedzibę ziemiańskiej rodziny. Te dwie sfery egzystencji ziemiaństwa,

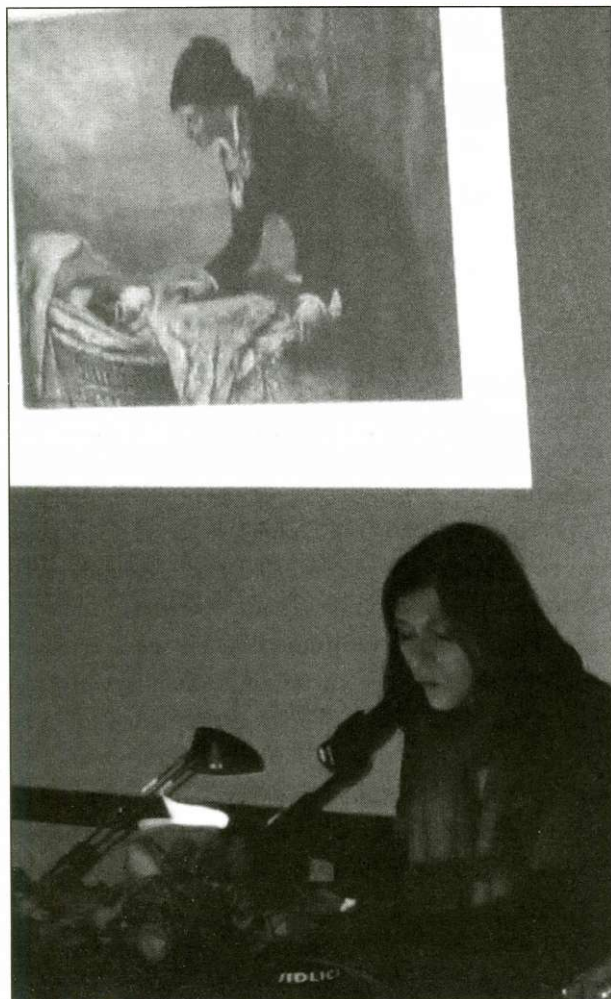

Pałac w Kozłowiec

wzajemnie się przenikające, znalazły swoje odbicie w przedstawianych referatach, determinując jednocześnie ich niezwykle szeroki zakres tematyczny. Skłoniło to organizatorów konferencji do podjęcia próby ich usystematyzowania i podzielenia na grupy według problemowo – chronologicznego kryterium. Pierwsza grupa referatów poświęcona była ogólnym problemom związanym z funkcjonowaniem majątków ziemskich. Ich autorzy, w syntetycznym ujęciu podnosili zagadnienia dotyczące ekonomiki gospodarstw rolnych, a także przedstawiali istotne dla or-

Obrady otworzył Dyrektor Muzeum Zamojskich – Krzysztof Kornacki, pierwszej części przewodniczył Marek Łoś (siedzi)

Monika Siwińska, Muzeum Historyczne m.st. Warszawy wygłasza referat na temat Macierzyństwo. Model wychowania dziecka w rodzinie ziemiańskiej w drugiej połowie XIX i na pocz. XX wieku

ganizacji pracy w majątku oraz jego dochodowości, kwestie kadr pracowniczych. Sprawy te prezentowano zarówno z perspektywy rozważań teoretycznych, jak i praktyki życia właścicieli majątków. Wiele uwagi poświęcano problemom kategoryzacji pracowników zatrudnianych w folwarkach i dworach. Poszukując odpowiedzi na pytanie o źródła ich społecznej rekrutacji, odnoszono się również do miejsca, jakie zajmowali w hierarchii pracowniczych stanowisk, a także roli odgrywanej w codziennym, materialnym oraz rodzinnym bytowaniu ziemian. Owe problemy omawiane w sposób przeglądowy, stanowiły tło oraz wprowadzenie do następnych, bardziej szczegółowych tekstów. Wśród nich liczne były referaty ukazujące sytuację w poszczególnych majątkach i dworach, a także przedstawiające sylwetki ludzi w nich zatrudnianych na określonych stanowiskach. Prezentowa-

no więc portrety zarządców dóbr ziemskich, ale też guwernerów, guwernantek, czy piastunek. Ci ostatni traktowani byli przez pracodawców w sposób szczególny z racji ich wpływu na wychowanie i edukację młodego pokolenia. Modele owej edukacji stanowiły także przedmiot rozważań prelegentów.

Następna grupa wystąpień poświęcona była codziennej pracy ziemian i ziemianek. W przypadku tych zagadnień uwagę skupiano na działalności gospodarczej właścicieli majątków, a także zatrudnieniach pań domu odpowiedzialnych za funkcjonowanie dworu i rodziny oraz nadzorowanie kobiecych działów większych gospodarstw. Z tą tematyką korelowały teksty odnoszące się do szeroko ujmowanej problematyki kultury materialnej. Opisywano w nich ziemiańskie siedziby, wyposażenie wnętrz, zajmowano się kulturą kulinarną i stylem odżywiania, modą i ubiorami. Uczestnicy konferencji mogli też poznać przybliżone im przez referentów otoczenie ziemiańskich dworów: parki, ogrody, sady, omawiane przez pryzmat pracy zatrudnionych w nich ludzi, ale też osobistych pasji właścicieli dóbr. Temat pracy znalazł swoje miejsce również w referatach poświęconych artystycznym zainteresowaniom ziemian.

W pamięci uczestników sesji pozostanie zapewne przedstawione poza jej programem, wystąpienie Mieczysława Bielskiego: *Siemień – moja miłość*. Tytuł wypowiedzi oddawał jej ciepły ton, nastroje i emocje

Mieczysław Bielski prawnuk Augusta Zaorskiego. Demonstruje stolik wyrzeźbiony przez matkę

towarzyszące przywoływanym obrazom codziennych zajęć matki i życia w rodzinnym majątku. Wzruszająca prezentacja przedmiotów codziennego użytku wykonanych i ozdobionych ręką matki, a także piękna forma przekazu, dodawały uroku owym wspomnieniom z dawnych lat. Pozostaje mieć nadzieję, że zostaną one opublikowane.

Zasygnalizowaną powyżej tematykę konferencji realizowano w rozległych ramach chronologicznych, ukazujących ziemiański świat od czasów wkroczenia w epokę rozbiorów aż po rok 1945. W zmieniających się realiach społecznej, ekonomicznej i politycznej rzeczywistości, ziemianie wiedli codzienne życie w wielu jego odsłonach. W każdej z nich pojawiały się wątki pracy, co konferencja zorganizowana w pałacu

Zamoyskich, głosami jej uczestników ukazała i potwierdziła. Wskazała również, że bogactwo form i rodzajów zajęć wykonywanych w majątkach i dworach, odzwierciedlało specyfikę i styl życia ziemiaństwa, z mniejszym lub większym sukcesem starającego się określić swój stosunek do pracy. Można też zauważyć, że bale, rauty, wyścigi, zabawy mniej lub bardziej pożyteczne, bez owej pracy podejmowanej wysiłkiem własnym, czy pracowników a często wspólnym, nie byłyby możliwe. Pozostaje więc oczekiwać, iż zgodnie z jedenastoletnią tradycją wkrótce do rąk czytelników trafi kolejna publikacja sygnowana przez Muzeum Zamoyskich w Kozłowie, w której zamieszczone zostaną materiały pokonferencyjne.

Ewelina Maria Kostrzevska